

Nr 318.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anvisande av medel för anskaffande av en motorpatrullbåt för tullbevakningen i Göteborg; given Stockholms slott den 18 mars 1921.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

K. J. Beskow.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 18 mars 1921.

Närvarande:

Statsministern VON SYDOW, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL, statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, MALM, BERGQVIST, HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, HANSSON, BESKOW.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Beskow anförde:

Vid anmälan av frågorna rörande regleringen för år 1921 av utgifterna under tilläggsstaten till riksstatens sjunde huvudtitel hemställde min företrädare i statsrådsämbetet, under punkt 7, med åberopande av vad vid behandlingen av frågorna rörande regleringen för år 1922 av *Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 271 häft. (Nr 318.)*

utgifterna under samma huvudtitel under punkt 19 blivit anført, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, för anskaffning under år 1921 av viss materiel för tullverkets räkning å tilläggsstat för år 1921 beräkna ett förslagsanslag, högst 400,000 kronor. I detta belopp ingick, bland annat, kostnaden för anskaffning av en motorpatrullbåt för tullbevakningen i Göteborg.

För vad som föranlett denna hemställan, i vad den avsåg beviljande av medel för sistberörda ändamål, samt för de åtgärder, som därefter i saken vidtagits, ber jag få lämna följande närmare redogörelse.

Hittills användna patrullbåtar.

I skrivelse till generaltullstyrelsen den 31 oktober 1908 hemställde tulldirektören i Göteborg, under anförande bland annat, att en effektiv bevakningstillsyn inom därvarande hamns vattenområde icke vore möjlig med mindre till tullverkets förfogande ställdes en motorbåt av lämpliga dimensioner och tillräcklig maskinstyrka, om anvisande av medel till inköp av en dylik båt, 7.5 meter lång och 1.8 meter bred samt byggd av ek och beräknad att, försedd med en 7 hästkrafters bensinmotor, göra en fart av minst 6 knop. Sedan generaltullstyrelsen den 12 november 1908 lämnat bifall härtill, anskaffades en dylik motorbåt för ett pris av 3,000 kronor. I avvaktan å leveransen av denna erhöll tulldirektören styrelsens bemyndigande att på tullverkets bekostnad för bevakningsfärder inom Göteborgs hamn förhyra en motorbåt av mindre dimensioner. Den enligt nyssnämnda beslut inköpta motorbåten har alltsedan början av år 1909 varit i användning; dock har sedan vintern 1917 måst för vintermånaderna förhyras lämpligare båtar. Enligt vad tillgängliga handlingar utvisa har nämligen den av tullverket ägda motorbåten alltför svaga spant och för tunn bordläggning för att utan största fara för såväl farkosten som dess bemanning kunna användas, då is förefinnes i hamnen, särskilt som patrulleringsfärder numera måste företagas jämväl nattetid. Hyreskostnaden lär under en senare tid hava belöpt sig till 40 kronor per dag.

Den 23 juni 1919 anmälde emellertid tullbevakningsinspektionen i Göteborg till generaltullstyrelsen, att tullverkets ifrågavarande motorbåt befunde sig i så förslitet skick, att den ej kunde manövreras, samt framhöll att det ansåges ovisst, huruvida det kunde vara ekonomiskt fördelaktigt att nedlägga ytterligare kostnader å densammas istandsättande eller huruvida detta ens läte sig göra. Vid kort därefter av speciellt sakkunniga personer anställd besiktning utröntes dock, att,

därest vissa omfattande reparations- och ändringsarbeten å båten vidtoges, denna borde kunna utnyttjas under ytterligare minst tre år. De sålunda ifrågasatta arbetena blevo sedermera utförda.

Dessförinnan inkom bemälda tullbevakningsinspektion till general-tullstyrelsen med en den 28 juni 1919 dagtecknad framställning, däri anfördes i huvudsak följande. Den tullverkets motorbåt, som sedan år 1909 stode till inspektionens förfogande för patrullering i Göteborgs vidsträckta hamnområde, kunde numera, efter det utrikes sjöfarten på Göteborg nått en sådan utveckling och hamnområdet så betydligt utsträckts, att dess övervakande med allenast en enda patrullbåt ej längre vore möjligt, icke anses fylla det med densamma avsedda ändamålet. I allt fall kunde båten, såsom varande byggd av trä, icke komma till användning under den del av året, då trafiken hindrades av is och då likväl utrikestrafiken i Göteborg vore av föga mindre omfång än under övriga delar av året. Inspektionen ville i detta sammanhang erinra därom, att under de senaste årens vintrar måst för därvarande tullbevaknings räkning förhyras motorbåtar av starkare konstruktion till avsevärd kostnad för tullverket, samt att stora svårigheter alltid förelegat att vid behov få förhyra en för ändamålet lämplig båt till skäligt pris. Denna utväg att med förhyrda båtar tillgodose tullverkets behov av patrullbåtar i Göteborg kunde givetvis icke i längden vara ekonomiskt fördelaktig. Inspektionen funne därför tiden vara inne att vidtaga förberedelser för anskaffande av en ny och kraftigare patrullmotorbåt av järn, att av nyssnämnda tullbevakning tills vidare användas samtidigt med den äldre motorbåten, sedan den av inspektionen den 23 juni 1919 begärda iståndsättningen av båten blivit företagen. Inspektionen hemställde om vissa åtgärder för erhållande av ritningar till en dylik båt.

Sedan generaltullstyrelsen i anledning härav den 15 juli 1919 anmodat förre professorn i skeppsbyggeri A. H. Lindfors att i samråd med chefen för tullbevakningsinspektionen i Göteborg verkställa och till styrelsen inkomma med utredning angående för tullbevakningen i Göteborg lämplig båttyp, insände professor Lindfors den 4 september 1919 till styrelsen en av honom uppgjord förslagsritning till en båt av avsett slag jämte beskrivning. Mot berörda förslag, vilket omfattade en av mjukt Siemens-Martinjärn byggd heldäckad motorbåt med en längd av 12.1 meter, en bredd av 3.4 meter och ett mallat djup av 1.9 meter, förklarade nämnda tullbevakningsinspektion sig den 14 oktober 1919 i stort sett ej hava något att erinra. Samtidigt framhöll inspektionen vikten av förslagets förverkligande snarast möjligt.

*Tull-
bevaknings-
inspektionen
i Göteborg.*

Angelägenheten av frågans snabba avgörande betonades ytterligare av samma inspektion i skrivelser till generaltullstyrelsen den 11 november 1919 och den 28 januari 1920. Vid sistberörda tillfälle meddelade inspektionen, att någon för bevakningsfärder lämplig järnbåt ej kunnat för vintern uppbringas, varför inspektionen fått åtnöja sig med en farkost av trä, vilken visserligen blivit för ändamålet plåtklädd men visat sig likväl ej vara fullt pålitlig vid gång nattetid i den ovanligt kraftiga isbildningen. Till följd härav hade vid patrulleringen med denna båt måst iakttagas så stor försiktighet, att patrulleringen ej kunnat verkställas med vederbörlig effektivitet. Behovet att snarast möjligt få den för Göteborgs tullbevakning föreslagna nya motorbåten anskaffad måste sålunda enligt inspektionens mening anses oavvisligt, och inspektionen kunde ej taga på sitt ansvar att för nödig patrullering i Göteborgs hamn beordra den underlydande bevakningspersonalen i den utsträckning, tullverkets säkerhet krävde, så länge därtill tjänlig båt ej stode till dess förfogande. Med hänsyn därtill hemställde inspektionen om åtgärder för erhållande av anslag till den ifrågasatta nya motorpatrullbåten av 1920 års riksdag, på det att båten måtte kunna bliva för ändamålet tillgänglig under därpå följande vinter.

*Varvschefen i
Stockholm.*

Emellertid hade generaltullstyrelsen, på av tullbevakningsinspektionen i Stockholm gjord framställning, redan den 14 maj 1919 lämnat skeppsmättningskontrollören i Stockholm i uppdrag att i samråd med chefen för samma inspektion uppgöra förslag till en för tullbevakningen i Stockholm behörlig motorpatrullbåt. I anledning härav hade denne, vilken erhållit kännedom om det av professor Lindfors upprättade förslaget till motorpatrullbåt för tullbevakningen i Göteborg, i skrivelse till styrelsen den 8 november 1919 ifrågasatt, huruvida icke den för Stockholms tullbevakning avsedda patrullbåten borde utföras efter mönster av samt beställas samtidigt med den för Göteborgs tullbevakning sålunda föreslagna båten. Detta föranledde generaltullstyrelsen att i skrivelse den 3 februari 1920 till varvschefen vid flottans station i Stockholm anhålla om uppgörande av kostnadsförslag till byggande av två motorpatrullbåtar, avsedda för tullbevakningarna i nyssnämnda båda städer samt konstruerade och inredda i närmaste överensstämmelse med det av professor Lindfors uppgjorda förslag med vissa av därvarande tullbevakningsinspektioner förordade ändringar. I svarsskrivelse den 6 april 1920 meddelade varvschefen, att, efter de under nästföregående mars månad gällande materialpriser, kostnaden för båtarnas byggande vid varvet beräknats till omkring 110,000 kronor per båt.

Samtidigt avgav emellertid varvschefen förslag till byggande av de ifrågasatta motorbåtarna med något förändrade dimensioner — längd 14.1 meter, bredd 3.4 meter och mallat djup 1.76 meter — varigenom kostnaden för desamma skulle ökas till 115,000 kronor per båt. Varvschefen förklarade vidare varvet vara i tillfälle att åtaga sig båtarnas byggande med beräknad leveranstid av omkring sex månader från den dag, erforderlig materiel ankommit till varvet, under förutsättning att de för båtarna behövliga motorerna befunno sig å varvet minst sex veckor innan båtarna skulle vara färdigställda.

Sedan tullbevakningsinspektionerna i Göteborg och Stockholm i häröver den 14 och den 19 april 1920 avgivna infortrade utlåtanden tillstyrkt, att motorpatrullbåtarna måtte byggas i huvudsaklig överensstämmelse med det av varvschefen föreslagna senare alternativet, hemställde generaltullstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 31 augusti 1920, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att för byggande av två motorpatrullbåtar för tullbevakningarna i sagda städer anvisa för ändamålet erforderliga medel.

Generaltullstyrelsen.

Sedermera inkom emellertid till generaltullstyrelsen ett den 11 december 1920 dagtecknat, av en firma i Åbo avgivet anbud å leverans för tullbevakningens i Stockholm behov av en dåmera under byggnad varande heldäckad stålbat, komplett utrustad och fritt levererad i Stockholm, till ett pris exklusive svensk införseltull av 50,000 kronor, vilken båt var till dimensioner ungefär liknande den av professor Lindfors föreslagna. Tillika erhöll styrelsen från samma firma anbud å leverans av jämväl den för tullbevakningen i Göteborg avsedda patrullbåten till ett pris av 70,000 kronor. Efter hörande av vederbörande lokala tullmyndigheter föranleddes generaltullstyrelsen härav att i skrivelse till Kungl. Maj:t den 18 december 1920 hemställa om bemyndigande att i stället för den i förutberörda skrivelse till Kungl. Maj:t den 31 augusti 1920 föreslagna båten för tullbevakningen i Stockholm för viss kostnad inköpa den sålunda för samma bevakning av firman i Åbo erbjudna båten men att därjämte förklara, att styrelsen ansett sig icke böra reflektera å det samtidigt avgivna anbudet å leverans av den för tullbevakningen i Göteborg avsedda båten, med hänsyn därtill att såväl därvarande tullmyndigheter som en av styrelsen och tidigare av 1920 års kustbevakningssakkunniga anlita motorbåtkonstruktör funnit den sålunda offererade båten mindre lämplig inom Göteborgs hamnområde, vilket delvis låge mycket öppet för vind och sjö.

*Senaste
anbud.*

På grund av vad sålunda förekommit beslöt Kungl. Maj:t den 4 februari 1921 dels till riksdagen avlåta proposition (nr 63) om anvisande av medel för anskaffande av den för tullbevakningen i Stockholm begärda motorpatrullbåten, dels ock anbefalla generaltullstyrelsen att snarast möjligt införskaffa från såväl kronans som enskilda varv här i riket anbud å leverans av en för tullbevakningen i Göteborg avsedd dylik båt i huvudsaklig överensstämmelse med det av professor Lindfors upprättade förslaget, dock med vidtagande av de av varvschefen vid flottans station i Stockholm samt av tullbevakningsinspektionerna i Göteborg och Stockholm i däröfver avgivna yttranden ifrågasatta ändringar.

Sedan generaltullstyrelsen i anledning härav genom kungörelse infordrat anbud å ifrågavarande leverans, har styrelsen med skrivelse den 7 mars 1921 till Kungl. Maj:t överlämnat styrelsen tillhandakomna anbud från sex svenska firmor jämte ett av förenämnda motorbåtkonstruktör på styrelsens anmodan avgivet yttrande över anbudet. Av dessa anbud, vilka äro för anbudsgivarna bindande till och med den 31 maj 1921, har styrelsen förklarat sig till antagande förorda ett, däri leveranskostnaden slutar på ett belopp av 62,500 kronor.

*Båtar från
flottan.*

I sistnämnda skrivelse har generaltullstyrelsen tillika upplyst, att styrelsen låtit nyssbemälda motorbåtkonstruktör efter vederbörligt tillstånd besiktiga flottan tillhöriga och å dess härvarande varv befintliga smärre båtar i syfte att få utrönt, huruvida någon bland dessa till äventyrs kunde få av tullverket för ifrågavarande ändamål övertagas.

Ett öfver berörda besiktning insänt instrument av den 4 mars 1921 utvisar emellertid, att de båtar, som eventuellt kunna av flottan avstås till tullverket (två vedettbåtar), äro odugliga till hamnbevakning.

*Departements-
chefen.*

Enligt vad av handlingarna i detta ärende framgår, har den för Göteborgs tullbevakning år 1909 anskaffade motorpatrullbåten redan länge visat sig vara under avsevärd del av året otjänlig för sitt ändamål. De i Göteborgs hamn särskilt vintertiden rådande besvärliga naturförhållandena hava nämligen, såsom vederbörande tullmyndighet vitsordat, under flera månader årligen gjort varje användning av farkosten, vilken lär vara alltför klen byggd, högst äventyrlig för dess besättning. Med hänsyn härtill och då den patrulltjänst, som kan utövas med en icke fullt pålitlig farkost sådan som den ifrågavarande, givetvis blir mindre verkningsfull, helst där denna tjänst jämväl skall förrättas nattetid, synes det mig ofrånkomligt, att åtgärder vidtagas, för att få fullgod båtmaterial ställd till Göteborgs tullbevaknings förfogande. Erfaren-

heten har givit vid handen, att detta endast med stor svårighet kan ske genom förhyrning från enskilda, och att en sådan utväg blir förbunden med icke oväsentliga kostnader. Möjligheten att för ändamålet få övertaga någon flottan tillhörig, lämplig båt synes vidare vara helt utesluten. Då härtill kommer, att ej heller från enskilt håll anbud avgivits om avyttring av redan färdigbyggd båt, passande för patrulltjänsten och så beskaffad, att den trots de svåra strömförhållandena i Göteborgs hamn kan lätt manövreras därstädes, läser ej annat återstå än att gå i författning om byggande av en speciellt för bevakningsfärder i denna hamn konstruerad farkost. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, föreligger nu förslag till en sådan, vilket förslag är grundat på av sakkunniga anställda ingående beräkningar och upprepade praktiska försök. De ingivna anbuden å leverans enligt ifrågavarande förslag äro samtliga avgivna av svenska varv eller verkstäder, vadan — vilket av dessa anbud än slutligt antages — inhemsk arbetskraft kommer att med båtens byggande erhålla sysselsättning. Det leveranspris, 62,500 kronor, som betingats av den firma, vars anbud av generaltullstyrelsen ansetts framför övriga förtjäna tillstyrkan, synes mig skäligt.

Jag förordar alltså, att en motorpatrullbåt, byggd i huvudsaklig överensstämmelse med förberörda förslag, snarast möjligt anskaffas för Göteborgs tullbevaknings räkning, samt att nyssnämnda anbud lägges till grund för kostnadsberäkningarna. En del smärre förändringar, som under arbetet med båtens byggande till äventyrs må finnas behövlige, kunna möjligen föranleda någon mindre merkostnad, förslagsvis högst 2,500 kronor, vadan det belopp, som för ändamålet bör ställas till förfogande, torde kunna uppskattas till högst 65,000 kronor.

I anslutning till vad jag sålunda anfört och under återopande av den utredning, för vilken jag förut redogjort, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att till bestridande av kostnaden för anskaffande av en motorpatrullbåt för tullbevakningen i Göteborg anvisa å *tilläggsstat* för år 1921 ett förslagsanslag, högst, 65,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bil. litt... vid detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Martin Philipson.